

บทที่ ๒

พื้นฐานการพิทักษ์สุขภาพกำลังรบ

พ.อ.หญิง จิราภรณ์ ชมศรี

การพิทักษ์สุขภาพกำลังรบ คือ ระบบการสนับสนุนบริการสุขภาพ ในการปฏิบัติการทางทหารทุกรูปแบบ ตั้งแต่ยามปกติจนถึงยามสงคราม ซึ่งการพิทักษ์สุขภาพกำลังรบประกอบด้วย ๓ เสาหลัก ได้แก่

๑. ความพร้อมด้านสุขภาพของกำลังพล
๒. การป้องกันไม่ให้เกิดผู้ป่วยเจ็บ
๓. การดูแลจัดการผู้ป่วยเจ็บ

ในการปฏิบัติการสนับสนุนบริการสุขภาพในสนามรบนั้น ให้ความสำคัญกับการส่งทหารคืนไปปฏิบัติหน้าที่เป็นสำคัญ รายละเอียดของแต่ละเสาหลัก มีดังต่อไปนี้

๒-๑ ความพร้อมทางด้านสุขภาพของกำลังพล

ความพร้อมทางด้านสุขภาพของกำลังพลเป็นเสาหลักแรก ที่เน้นความพร้อมของกำลังพลเป็นหลัก เพราะความพร้อมของกำลังพลเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดความมั่นใจที่จะทำให้บรรลุภารกิจ ควรทำให้กำลังพลมีความพร้อมด้านสุขภาพ เริ่มตั้งแต่การเข้ามาบรรจุกองทัพบก และดำเนินการต่อเนื่องไปจนกระทั่งเกษียณอายุราชการ โดยทั้งนี้เน้นที่ความสมบูรณ์ทางร่างกายและจิตใจ ความปลอดภัยในการทำงาน และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ดังนั้นจึงต้องทำให้กำลังพลมีความแข็งแกร่งในการรบ การสนับสนุนบริการสุขภาพที่ดีจะส่งเสริมให้เกิดการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และลดความต้องการการดูแลรักษาทางด้านสุขภาพทหาร ทหารที่แข็งแรงสมบูรณ์มีความพร้อมทางด้านร่างกาย มีแนวโน้มที่จะได้รับบาดเจ็บน้อยลงและทนต่อสภาวะความเครียดได้ดี

การพิทักษ์สุขภาพกำลังรบ

๒-๒ การป้องกันไม่ให้เกิดผู้ป่วยเจ็บ

การป้องกันไม่ให้เกิดผู้ป่วยเจ็บ เป็นเสาหลักที่สองของการสนับสนุนบริการสุขภาพ เน้นเรื่องภัยคุกคามจากข้าศึกและภัยคุกคามทางการแพทย์ ภัยคุกคามจากข้าศึกทำให้เกิดผู้ป่วยเจ็บจากการรบ ซึ่งขึ้นกับชนิดของอาวุธประเภทของการสู้รบ และข้อพิจารณาอื่นๆ ส่วนภัยคุกคามทางการแพทย์ทำให้เกิดการบาดเจ็บที่มีสาเหตุจากการรบ ทำให้การรบด้วยประสิทธิภาพลงอย่างมีนัยสำคัญ มาตรการรับมือกับภัยคุกคามทางการแพทย์ มาตรการด้านเวชกรรมป้องกัน ได้แก่ การให้สุขศึกษา การสร้างเสริมสุขภาพ การฉีดวัคซีน การให้ยาป้องกันล่วงหน้า (chemoprophylaxis) การสุขาภิบาล การโภชนาการ สุขศาสตร์ส่วนบุคคล การลดปัจจัยเสี่ยง การควบคุมแมลงพาหะนำโรค การจัดการสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัยโรคปลอดภัย การวินิจฉัยโรคตั้งแต่แรกของการรักษาอย่างทันที่ การฟื้นฟูสภาพ การจำกัดความพิการ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ควรกำหนดให้เป็นคำสั่ง มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในทุกห้วงของการปฏิบัติการทางทหารทั้งในยามสงบ และยามสงคราม ทั้งในระหว่างการระดมพล ก่อนออกปฏิบัติการ (pre-deployment phase) ระหว่างปฏิบัติการ (deployment phase) หลังปฏิบัติการ (post-deployment phase)

๒-๓ การจัดการดูแลผู้ป่วยเจ็บ

การจัดการดูแลผู้ป่วยเจ็บ เป็นเสาหลักที่สาม เสาหลักนี้ถูกนำไปใช้สนับสนุนปฏิบัติการทางทหารที่เต็มรูปแบบ ซึ่งในปัจจุบันการจัดชุดแพทย์สนับสนุนปฏิบัติการทางทหารควรจัดหน่วยแพทย์ให้มีขนาดเล็ก มีความสามารถในการปรับตัวได้ง่าย ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป มีความสามารถในการเคลื่อนที่

๒-๔ แนวคิดพื้นฐานของการพิทักษ์สุขภาพกำลังรบ

ก. การพิทักษ์สุขภาพกำลังรบเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ขีดความสามารถ การดูแลรักษาทางการแพทย์ในแต่ละระดับ ในแต่ละพื้นที่ระบบการสนับสนุน การบริการสุขภาพต้องมีความริเริ่ม มีการบูรณาการ ซึ่งการสนับสนุนจะเริ่มต้นตั้งแต่ขอบหน้าพื้นที่การรบ หรือจากจุดที่ได้รับบาดเจ็บ หลังจากนั้นทหารที่

ได้รับบาดเจ็บจะได้รับการรักษาตามลำดับ จนกระทั่งถึงเขตหลัง/ภายใน

ข. ระบบการสนับสนุนการบริการสุขภาพจะครอบคลุม การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกัน การรักษา และการฟื้นฟูสภาพร่างกาย ระบบนี้ถูกออกแบบมาเพื่อทำให้ทหารมีสุขภาพแข็งแรง มีความพร้อมในการออกไปทำหน้าที่ในการรบ

- การปฏิบัติการต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ระบบการสนับสนุนบริการสุขภาพในทุกระดับตั้งแต่ระดับยุทธศาสตร์ ยุทธการ และยุทธวิธีให้ความสำคัญกับการทำให้สุขภาพแข็งแรง การดูแลรักษาทางการแพทย์ที่ให้การสนับสนุน ได้แก่ การตรวจ การช่วยชีวิต การทำให้อาการบาดเจ็บคงที่ การเตรียมผู้ป่วยสำหรับการส่งกลับทางการแพทย์ ไปยังระดับการให้การรักษาศูนย์กลางที่สูงกว่า ตลอดจนการส่งคืนไปปฏิบัติหน้าที่ในแนวหน้า

ค. การใช้ทรัพยากรในการส่งกลับทางพื้นดิน และการส่งกลับทางอากาศต้องพิจารณาปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ภารกิจ เข้าศึก ภูมิประเทศ กองกำลังเวลาที่มีอยู่ และพลเรือน (METT-TC) ตัวอย่างเช่น ผลกระทบจากภูมิอากาศ ทรัพยากรที่สามารถจัดหาได้ การใช้อาวุธ ทัศน. และความเร่งด่วนทางอากาศยาน

ง. การมีความอ่อนตัวในสนามรบ มีโครงสร้างในการสนับสนุนการรักษาที่จำเป็นสำหรับผู้บาดเจ็บ ให้การดูแลเฉพาะทางสำหรับกำลังพลที่สามารถกลับไปปฏิบัติหน้าที่ได้ภายในต้นนโยบายการส่งกลับ

จ. ระบบการส่งกำลังสายแพทย์ที่จะสามารถสนับสนุนภารกิจตลอดการปฏิบัติการได้

ฉ. งานเวชกรรมป้องกันในการป้องกันผู้ป่วยเจ็บ จากโรคที่มีไข้จากการรบผ่านการเฝ้าระวังทางการแพทย์ การเฝ้าระวังด้านพฤติกรรม การประเมินสุขภาพ มาตรการด้านเวชกรรมป้องกัน และการป้องกันส่วนบุคคล และอาชีวอนามัย ทหารนับเป็นอาชีพหนึ่งจึงจำเป็นต้องจัดให้มีบริการทางด้านอาชีวอนามัย เพื่อให้ได้กำลังพลที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยตลอดภัย เป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติการทางทหาร ทั้งในยามปกติหรือยามสงคราม รวมถึงในภารกิจการป้องกันและพัฒนาประเทศ การนำ

การพิทักษ์สุขภาพกำลังรบ

ความรู้ด้านอาชีพเวชกรรมมาประเมินสภาพแวดล้อมจากการทำงานโดยในการวิเคราะห์ภูมิประเทศ ลมฟ้าอากาศ แพทย์อาชีพเวชศาสตร์จะมีบทบาทในการช่วยเหลือนายทหารฝ่ายข่าวกรอง ในการวิเคราะห์ภูมิประเทศ ลมฟ้าอากาศ อธิบายผลกระทบของการวิเคราะห์ภูมิประเทศ ลมฟ้าอากาศ ในแง่ของการแพทย์โดยเป้าหมายทางการข่าวกรองของแพทย์อาชีพเวชศาสตร์ได้แก่ ผลของพื้นที่ปฏิบัติการที่จะมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของทหารที่ปฏิบัติการในพื้นที่ปฏิบัติการ มีบทบาทในการช่วยเหลือนายทหารฝ่ายการข่าวในด้านของผลกระทบของภูมิประเทศ ที่จะมีผลต่อการปฏิบัติการทางทหารของฝ่ายเราในแง่ของการแพทย์ เช่นในการปฏิบัติการในพื้นที่ป่าภูเขา อาจจะต้องเผื่อระวังในโรคมาลาเรีย เป็นต้น บทบาทของแพทย์อาชีพเวชศาสตร์ในการสนับสนุนทางการช่วยรบมีภารกิจในการจัดการบริการทางการแพทย์ในสนาม วางแผนทางการแพทย์ วางแผนทางด้านการเวชกรรมป้องกัน สุขาภิบาลสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติการให้มีความปลอดภัย เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีสุขภาพดี พร้อมทั้งจะปฏิบัติการทางทหารได้อย่างดีเยี่ยม นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการให้ข้อเสนอแนะในการคัดเลือกหรือจัดบุคคลในการปฏิบัติงานโดยใช้ข้อมูลทางการแพทย์ ข้อมูลสุขภาพของแต่ละบุคคลว่าเหมาะสมกับการปฏิบัติงานในแต่ละครั้งหรือไม่

ข. บริการด้านทันตกรรมเพื่อให้สามารถกลับไปปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างรวดเร็วที่สุด และทำให้กำลังพลมีสุขภาพช่องปากที่ดี

ข. การดูแลเรื่องความเครียดจากการรบ/สุขภาพจิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของทหารและหน่วย โดยเพิ่มขีดความสามารถในการทนทานต่อความเครียดและมีพฤติกรรมการเผชิญกับปัญหาในด้านบวก

ณ. การดูแลทางห้องปฏิบัติการ โดยทำสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

- ช่วยในการวินิจฉัยโรค
- สนับสนุนการเฝ้าระวังด้านอาชีวอนามัย
- ติดตามประสิทธิผลในการรักษา
- จำแนกและยืนยันการใช้อาวุธชีวภาพ และอาวุธเคมีของข้าศึก

๒-๕ หลักการของการพิทักษ์สุขภาพกำลังรบ

หลัก ๖ ประการ ของการพิทักษ์สุขภาพกำลังรบ คือ ความสอดคล้อง ความต่อเนื่อง การควบคุม ความใกล้ชิด ความอ่อนตัว และการเคลื่อนที่/ความคล่องตัว

ก. หลักความสอดคล้อง ความสอดคล้องกับแผนทางยุทธวิธีเป็นสิ่งสำคัญ ระบบการสนับสนุนบริการทางสุขภาพที่มีประสิทธิภาพเป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการ ผู้วางแผนต้องสามารถกำหนดความต้องการ และพัฒนาแผนที่สนับสนุนเจตนารมณ์ของผู้บังคับบัญชาและแผน

ข. หลักความต่อเนื่อง การสนับสนุนบริการทางสุขภาพจำเป็นต้องมีความต่อเนื่อง เพราะว่าการรักษาอาจจะมีอุปสรรคทำให้อัตราการเสียชีวิต/ความเจ็บป่วยเพิ่มมากขึ้น เกิดภาวะทุพพลภาพในระยะยาว จะต้องไม่ทำการส่งกลับทางการแพทย์ไปยังข้างหลังโดยไม่จำเป็น

ค. หลักการควบคุม การควบคุม และการให้คำปรึกษาแนะนำ เกี่ยวกับระบบการสนับสนุนบริการทางสุขภาพ ภารกิจ การปฏิบัติ และทรัพยากร ซึ่งจะต้องดำรงรักษาไว้ให้เหมาะสม ฝ่ายอำนวยการต้องคิดล่วงหน้าและดำรงเจตนาของผู้บังคับบัญชาไว้ในทุกด้าน รวมถึงภัยคุกคามทางการแพทย์ในพื้นที่ปฏิบัติการ

ง. หลักความใกล้ชิด ตำแหน่งหรือที่ตั้งของสถานที่ให้การรักษายาบาลที่ส่งออกไปสนับสนุน การพิจารณาใช้ปัจจัย ภารกิจ ข่าศึก ภูมิประเทศ กองกำลังเวลาที่มีอยู่และพลเรือน (METT-TC) ระยะทาง นโยบายการส่งกลับ อัตราบรรจุกำลัง และทรัพยากรในการส่งกลับ จะทำการส่งผู้ป่วยเจ็บกลับมารักษายังสถานที่ให้การรักษายาบาล หรือว่าจะให้สถานที่รักษายาบาลเคลื่อนที่ไปยังจุดที่มีผู้ป่วยเจ็บจำนวนมาก ทั้งนี้แพทย์และเจ้าหน้าที่จำต้องประสานงานและทำให้เกิดความสอดคล้อง เพื่อทำให้มั่นใจได้ว่าการรักษายาบาลจะไม่ขัดขวางการปฏิบัติทางยุทธวิธี

จ. หลักความอ่อนตัว ผู้วางแผนจะต้องมีความอ่อนตัวในการเพิ่มขีดความสามารถ การย้ายทรัพยากรเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงทางยุทธวิธี/แผนยุทธการต้องทำให้มีความอ่อนตัว เพราะว่า

การพิทักษ์สุขภาพกำลังรบ

หน่วยในระบบการให้บริการทางการแพทย์ถูกใช้ภายในเขตยุทธบริเวณ และไม่มีหน่วยสำรอง ผู้บังคับบัญชาทำการเปลี่ยนแปลงเพื่อจัดทรัพยากรทางการแพทย์ในภาวะวิกฤติตามความต้องการ

จ. หลักการเคลื่อนที่/ความคล่องตัว การเคลื่อนที่เป็นการทำให้มั่นใจได้ว่าระบบการสนับสนุนบริการทางสุขภาพมีเพียงพอในการสนับสนุนกำลังทางยุทธวิธี การเคลื่อนที่ของหน่วยแพทย์ในอัตราที่จัดให้กับหน่วยทางยุทธวิธีจะต้องเท่ากันกับหน่วยสนับสนุน หน่วยบัญชาการหลักในระดับกองทัพบกทำการประเมินคาดการณ์ การเคลื่อนย้ายและการส่งออกไปปฏิบัติหน้าที่ใหม่ ผ่านการใช้หน่วยในอัตราและการใช้หน่วยอื่นในการขนส่ง ผู้บังคับบัญชาต้องสามารถทำการเคลื่อนย้ายหน่วยสนับสนุนฯ ได้อย่างรวดเร็วในการสนับสนุนการรบ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าหน่วยหนึ่งได้เคลื่อนย้ายไป หน่วยที่ใกล้เคียงกันอาจจะต้องผ่านข้ามไป หน่วยที่ระดมพลออกมาอาจจะต้องให้จัดลำดับความสำคัญของการส่งกลับทางการแพทย์ ถ้าผู้ป่วยเจ็บมีอาการคงที่และทรัพยากรจะต้องย้ายไปข้างหน้า หนทางเดียวที่ช่วยเพิ่มการเคลื่อนที่คือการส่งหน่วยแพทย์ไปข้างหน้าเพื่อรับผู้ป่วยเจ็บ

๒-๖ การวางแผนสำหรับการพิทักษ์สุขภาพกำลังรบ

ก. กองกำลังจะต้องสามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างรวดเร็ว ออกปฏิบัติการได้ทุกแห่ง หลักพื้นฐานของการพิทักษ์สุขภาพกำลังรบในการสนับสนุนกองกำลังเกี่ยวข้องกับภารกิจรักษายอดกำลังพล และรักษาสุขภาพของทหาร รักษาชีวิต ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการดูแลทางการแพทย์ ทำให้มั่นใจได้ว่าทหารจะถูกส่งคืนไปปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเร็ว

ข. หน่วยสายแพทย์กองทัพบกจะต้องสามารถเคลื่อนย้าย ออกไปปฏิบัติหน้าที่และสนับสนุนต่อภาวะวิกฤติ ผบ.หน่วยแพทย์ที่ให้การสนับสนุนจะวิเคราะห์ตามปัจจัย ภารกิจ เข้าศึก ภูมิประเทศ กองกำลัง เวลาที่มีอยู่ และพลเรือน (METT-TC) (รายละเอียดเพิ่มเติมใน ผนวก ก)

ค. การพิทักษ์สุขภาพกำลังรบ พิจารณาสິงต่าง ๆ ดังนี้

(๑) ข้อพิจารณาทางยุทธศาสตร์ การสนับสนุนบริการทางการแพทย์ และการสนับสนุนบริการรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้การควบคุมของกองทัพบก สิ่งเหล่านี้รวมถึงคลังสินค้า คลังแสง ข้อมูลธนาคาร พีช การวิจัยทางห้องปฏิบัติการ และโรงงานที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัย ศูนย์เฝ้าระวังโรคที่มีใช้การรบ เช่น ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพและเวชกรรมป้องกัน หน่วยงานส่งกำลังและโรงพยาบาล พลเรือนอื่นๆ ฯลฯ โดยเน้นที่

- การสนับสนุนการส่งออกไปปฏิบัติหน้าที่โดยทำให้มั่นใจว่าทหารมีความพร้อม

- การเฝ้าระวังทางการแพทย์ และการเฝ้าระวังด้านอาชีวอนามัย
- การดูแลด้านเวชกรรมป้องกัน
- ห้องปฏิบัติการ สำหรับการช่วยวินิจฉัย สิ่งส่งตรวจที่ปนเปื้อน
- การกำหนดความต้องการและอุปกรณ์ทางการแพทย์ โลหิต

และเวชภัณฑ์

- การจัดเก็บเป็นคลัง และกำหนดสิ่งอุปกรณ์ทางการแพทย์ล่วงหน้า
- ทำการส่งกลับทางการแพทย์ ควบคุมทางการแพทย์และรับไว้

รักษาในโรงพยาบาล

- การเคลื่อนย้าย
- การทำให้ทหารที่ได้รับบาดเจ็บกลับคืนสู่สุขภาพที่แข็งแรง

สมบูรณ์

(๒) ข้อพิจารณาในการปฏิบัติการ

(ก) การปฏิบัติการในระบบการสนับสนุนการบริการทางสุขภาพ จะรวมถึงกิจกรรมทางการแพทย์ที่สนับสนุนการส่งกำลังออกไปปฏิบัติหน้าที่ การสนับสนุนปฏิบัติการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- พิจารณาให้เจ้าหน้าที่เวชกรรมป้องกันเข้าไปช่วงแรก เพื่อหาข้อมูลข่าวกรองทางการแพทย์ประกอบการวางแผนทางการแพทย์ เฝ้าระวังทางการแพทย์ ทั้งนี้เพื่อลดความสูญเสียจากการบาดเจ็บที่มีใช้จากการรบ

การพิทักษ์สุขภาพกำลังรบ

- สนับสนุนการส่งออกไปปฏิบัติหน้าที่
- การรักษาทางการแพทย์ในเขตยุทธบริเวณ
- การแจกจ่ายอุปกรณ์ทางการแพทย์ โลหิต ส่วนประกอบ

ของโลหิต

- สนับสนุนกองกำลังที่อยู่ข้างหน้า
- เสริมกำลังของหน่วยแพทย์ที่อยู่ในเขตยุทธบริเวณ

ข) ระดับของการสนับสนุนจะต้องทำให้เกิดความสมดุลระหว่างความต้องการที่จำเป็นในการเพิ่มขีดความสามารถตามสายการบังคับบัญชา ในการสร้างการสนับสนุนสำหรับปฏิบัติการหลัก ผู้วางแผนต้องใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐาน และบริการที่เกี่ยวข้องในขอบเขตทางการแพทย์

(๓) ข้อพิจารณาด้านยุทธวิธี

(ก) การวางแผนทางด้านยุทธวิธีเป็นสิ่งที่ควรคิดล่วงหน้า การพิทักษ์สุขภาพกำลังรบจะต้องทำการบูรณาการแผนทางยุทธวิธี และคำสั่ง ผบ.จัดสรรทรัพยากรใหม่เมื่อสถานการณ์ทางยุทธวิธีเปลี่ยนไป ผบ.ที่ให้บริการ สนับสนุนทางด้านสุขภาพทำการจัดหน่วยในการสนับสนุนทางการแพทย์ ปรับให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของหน่วยในการเพิ่มเติม กำลังหน่วยในการเพิ่มเติมกำลังเป็นหน่วยแพทย์ที่มาจากระดับที่สูงกว่า

(ข) เนื่องจากมีการถูกทำลายเป็นจำนวนมาก จากอาวุธ ครชน. และวัตถุระเบิดทำลายล้างสูง หน่วยบริการด้านสุขภาพสามารถทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงจำนวนผู้ป่วยเจ็บในห้วงระยะเวลาสั้นๆ สถานการณ์ที่มีผู้บาดเจ็บจำนวนมากจะทำให้เกินขีดความสามารถของหน่วยแพทย์ หน่วยแพทย์ต้อง มีความอ่อนตัว ต้องเปลี่ยนขอบเขตการปฏิบัติในการให้สิ่งที่ดีที่สุด ปัจจัยความสำเร็จสำหรับปฏิบัติการที่มีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการคัดแยกผู้ป่วย ณ จุดเกิดเหตุ การช่วยชีวิตฉุกเฉิน การผ่าตัดแบบเร่งด่วน ในการส่งกลับ ทั้งภาคพื้นดิน และอากาศยาน

(ค) กำลังพลเหล่าทหารแพทย์ มีการป้องกันตนเอง และผู้ป่วย ภายใต้อำนาจ